Tečaj XIV. **NOVICE** List 65.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 13. augusta 1856.

Tergovina s štajarskim vinom in pa štajarski vinorejci.

(Konec.)

Iz tega, kar je bilo sedaj povedano, se vidi, da imamo gotovo merílo za ceno vina. Naj si le vsak vinorejec omisli tisto vago, ktera se Bomeov areometer (Beaumé's Areometer) imenuje. Ko se je mošt že vsedel, naj se vtakne ta vaga va-nj in potem na meri pogleda, koliko stopinj (gradov) ima. Vinorejci naj se med seboj zastopijo, po čim se bo stopnja (grad) prodajala; potem naj vsak izmed njih število stopinj pošteva (multiplicira) s ceno, ktera se je za eno stopnjo določila, in cena za vedro vina je gotova. Če, postavimo, se stopinja ali grad ceni po 40 krajc., in če kaže mošt, na priliko, le 6 stopinj, je vedro 6krat 40 krajcarjev vredno, to je, 4 gold.

Naši mošti vagajo sploh od 7 do 15 stopinj po Bomé-u (Beaumé), tedaj se cena za vedro preminja od 4 gld. 10 kr. do 10 gld.

Pol grada naj se rajta, četert grada pa naj se ne jemlje v rajtengo. Moštov, ki nimajo saj 8 gradov, naj akcijna družba ne jemlje, ker iz tacega mošta vino ne bo kaj prida. Da so pa stopinje mošta resnično cenjene, naj bo skerb tistih komisarjev, ktere družbino vodstvo pošilja mošt kupovat; pozneje pa naj točár (Kellermeister) pozveduje z Geislerjevim vaporimetrom (Geissler's Vaporimeter), koliko alkohola (vinskega cveta) je v vinu. To zvediti je za tega voljo potreba, ker je znano, da se po vrenji vina sladkor (cuker) premení v vinski cvet, in da navadno iz dveh delov sladkora se napravi en del vinskega cveta.

Tudi po ti méri se zvé gotova vrednost vina; če, postavimo, en odstotek ali en grad vinskega cveta cenimo po goldinarji, je vedro vina vredno 5 gold., ako ima 5 odstotkov ali gradov vinskega cveta.

Po dosedanjih skušnjah je naj višji znesek vinskega cveta v štajarskih vinih 12 odstotkov (procentov), tedaj bi imela naj višja cena za vedro štajarskega vina 12 gld. biti, kterim se prišteje le še 42 krajc. za vsako leto in vsako vedro gospodarjevih stroškov.

Kdor natanko hoče vrednost svojega vina ceniti, se mora deržati tega, kar moštna vaga Bomeova in pa kar vaporimeter povesta. Ako se teh meril ne poslužuje, bo mnogokrat mislil, Bog vé kakošno vino da ima, in le za vodo, barvo in kislino bo včasih terjal drag kup. Tako pa gré dobro imé štajarskega vina pod zlo, da se ne more prodati memo estrajskega in ogerskega.

Družba za tergovino štajarskega vina želí domače vino po pošteni ceni deleč po svetu spraviti in mu privabiti mnogo kupca. Ker nima tacih mož, da bi mogli tisuč in tisuč goldinarjev v napravo velike vinske kupčije vtakniti, je treba „združene močí“ v dosego tega.

Nekteri pa se bojé, da bo ta družba le nova nevarnost, le nova zguba za vinorejce. Kako se motijo! Naj pomislijo, da družba ta hoče le velik tergovec biti s štajarskim vinom, — da ta družba ima to biti za doljno Štajarsko, kar je v zgornjem Štajarji enaka naprava za železo, — naj pomislijo, da vino, dobro gleštano v dobrih hramih, nič ne zgubí svoje vrednosti, marveč je še čedalje več vredno, — in da skušnje vseh dežel in vseh časov učijo, da ne reja vina, ampak kupčija ž njim gospodarje bogati. —

To je važniši posnetek iz obširnejšega poduka, ki ga je v razjasnjenje dotičnih družbinih postav 18. dan p. m. razglasil odbor v imenu c. k. kmetijske družbe štajarske.

Od ovác kaj.

Kaj lepo je viditi tropo ovác pasti se po sterminah in ravninah, med skalovjem in pečovjem, med praprotjo in smerečjem. Res, kaj lepo! Pa še lepši je dobiček, ki ga ovce donašajo gospodarju, ako jih vé rediti in ako je kraj pripraven za ovčjorejo.

Namen teh verstic je: gospodarjem, kteri še vrednosti in cene ovčje reje ne poznajo ali poznati nočejo, in bi jih v pripravnem kraji lahko špogali, ob kratkem popisati, kako hribovci kamniški ž njimi ravnajo, kteri veči del dnarja, ki ga imajo, iz živinoreje, sosebno iz ovčje reje pridobivajo.

Kdor pa hoče viditi, kako lepo rejene in lepo oglestane ovce iz planine pridejo, naj pride o sv. Jerneji v Kamnik na sejm in spoznal bo velik dobiček ovác. Tudi smém reči, da ga morebiti ni kraja na Krajnskem, kjer bi se na leto toliko ovác poprodalo, kakor ravno v Kamniku.

Ker je poslednji občni zbor presl. c. k. kmetijske družbe Notrajncem v povzdigo ondašnjega kmetijstva med drugim tudi ovčjo rejo nasvetoval, me je še posebno mikalo, od tega kaj več povedati.

Ovca je priljudna, prav pohlevna in nedolžna stvarica božja, ona ne storí nič hudega, ne grize, ne berca, ne bôde; zato imajo že otroci v svoji nedolžnosti ovce, zlasti jagnjičke, sosebno radi, jih raji pasejo, kakor govejo živino ali koze. — Mladi ovčar vesel prepeva celega poldne pri svoji čedi in piska na bukovo peró, da je kaj. Kadar se več mlajših ovčarjev na paši snide, spusté ovce skupaj (vediti je, da so v teh krajih pašniki večidel razdeljeni; čast in hvala za to umnim gospodarjem!), jih zaženó v kakošno dolino, zakurijo ogenj in krompir pekó. Tako ravnanje pa gospodarjem ni všeč, ker ovce domú pridši precej z bljeketanjem naznanjajo, da so lačne, in dostikrat mora pastir namesti večerje potihoma na svisli spat iti. Stareji pastirji (stari oče ali stric), kteri večidel govejo živino otrokom prepusté, so nar raji sami, in če se mladim, ki se iz roba v rob sklicujejo, namesti Ongavega Tončka oglasijo stari oče, precej vsi pobegnejo, in tudi tistega poldne ni zbirališča ne klicanja več.

Varh ovác je razun pastirja večkrat tudi ovčarski pès, kteri zmiraj pred ovcami hodi, se jim nasproti useda, in če bi hotle iti čez mejo, jih zavrača. Tudi sem že vidil ovčarskega psa z orehovcem namešan tobak puhati in pred ovcami sedeti!

Odrašeni pastirji med pašo ali roženkranc molijo ali kaj delajo; eni pletejo nogovice (ker v tem kraji nobena ženska ne zná plesti ali setkati, možki pa vsi), drugi žljice izrezujejo, ali gošo za laze posekujejo; mlajši praprot žanjejo ali nabirajo roževje za zimsko ovčjo klajo.

Ko pa v jeseni začnejo ovce za gobami letati, ali če ima kakošna „prižka ali „černca“ majhnega domá, mora pa pastir večkrat vse popustiti, coklje izzuti in v roke vzeti, da lagleje begúne doteče. Poredni pastirji ovce tudi s tem

krotijo, da jim eno prednjih nog na neko vižo zvežejo, da ne morejo letati, in to imenujejo „kolenčati“ (krummschlüssen). Če deží, se pastir pod smreko vstopi, in v ličnjatem plajščU zavit proti domu gleda, vedno popraševaje, če smé „ugnati“ (v hlev djati).

Čez poldan pušajo ovce „na pustoti“ (to je, hlev iz štirih sten, da se skozi vidi). Ponoči pa to ni varno, ker se dostikrat kak keršen volk prikrade in tolstejih odbere.

Če ovco kakošna bolezen napade, vé pastir — se vé da po svojem — sam pomagati *). Brinjevo olje na kruhu, stara mast s pelinom in česnom, mleko s strelnim prahom in več tacih zdravil je za vsako bolezen sploh v navadi, tako da sami ne vedó, ktero pomaga ali pa — nobeno. Če ima ovca tako imenovano „žabico“ (kadar se vleže in po tléh valja), pa ovčar „žabco ofna“, takole: prereže uho ali rep in potem s klincom rano tolče, da ji — kakor mislijo — huda kri odteče, in res! malokdaj ktera ovca za žabco pogine, ker je menda „žabca“ krotka in pohlevna bolezen, ki večkrat sama po sebi preide. Še eno drugo pomoč je neki star ovčár iz Luče svetoval in priporočal, namreč: če je bila ovca žabčina, jo je vzdignil za volno, potresel do dobrega in na tla spustil in — dobra je bila! Zlo se ujema to ozdravljanje z onim vertoglavnih ovác, kterim pastirji v nekterih krajih prav močno klofuto dajo, da bi jim mehur v glavi počil, v kterem je červ, ki dela ovce vertoglavne. Ne vém, kaj bi pastirji rekli, ako bi nje kdo tako ozdravljal, kadar jih glava bolí!

Ovčja reja ne potrebuje pri nas velikega truda. Samo, da se ovce na pašo ženó in jim saj nar manj enkrat na mesec zobanja daję, za česar nar bolj stolčene lanene glavice rabijo.

Trave za pašo ne potrebujejo velike, ampak jedó rade, kodar že govedo skoraj nič ugrizniti nima. Ovca se stermín in gerdih potov po pašnikih tako navadi, da se ji čudno zdí, če mora po cestah in celó po lesénih tléh hoditi.

Sama, od trope ali čede odločena, se ovca kaj nerada pase; če včasih ktero za kakošno boljo nedeljo ali za sejm namenjeno za zelnikom ali po goricah pasejo, zmiraj uhaja in k svojim tovaršicam hití.

Memogredé naj opomnim, da se mi ubogi jagnjički, ki jih mestjani otrokom za kratek čas kupujejo, jako smilijo, ker mlada živalica, ločena zgodaj od dojne matere, mora prav zoper svojo natoro živeti, jésti namreč kuhane jedila: kavo, rajž, celó mesó, z eno besedo: ovca, ki je za germovjem in skalovjem si živeža iskati namenjena, jé pri pogernjeni mizi! Nočem s temi besedami kratkega časa otrokom prikrajševati, ker to še ni tolikega grajanja vredno proti temu, kar se, žalibog! večkrat ob Ljubljanici vidi, ko samopašni otroci mlade koštrunčike jezdarijo in sem ter tje vlačijo, da se jim same kostí vidijo, ker volna na tako slabi paši ne more rasti. Neka kuharica je zvečer dala jagnjetu fižola z jesihom in oljem! in zjutraj je — v veliko žalost otrokom — mertev na kanapetu ležal. Celi dan so ga otroci objemali in okoli njega jokali.

Za ovčjo zimsko klajo je nar bolje senó iz visokih gorá z cvetlicami namešano in lipovo, jesenovo, javorovo, hrastovo, v sili tudi bukovo listje. — Gnoj ovčji je posebno hvaljen za repo in krompir; pred nekaj leti so ga iz male planine v košéh nosili. — Razun dobrega mesa ovca še z lepo volno kmetovavcu velik dobiček donaša. Dorašen brav je ima na leto okoli treh funtov. Kmet po pravici pravi: „če bolj zobanje nasolim, več volne od bravú dobim“. Strižejo jih pri nas 3krat v letu: enkrat spomladi o sv. Jurji, drugič o sv. Jerneji, kadar iz planine pridejo, in tretjič o sv. Martinu. Pri strižbi pokaže ovca svojo poterpežljivost, ker jo zvežejo s trakom, pa nič ne žugne. — V Luči, kjer ima en „paver“ (tako le gospodarja zovejo) po 100, tudi čez 200 ovác, delajo iz ovčjega mleka tudi dober sir, ki ga potem prodajajo.

*) Jako dragi so nam taki popisi, da zvémo vse, kako se po deželi to in uno ravná. Vred.

Pri nas sicer en gospodar nima po sto bravov, pa vendar vsak domač v vsaki hiši ima svojo ovco, večidel tudi po več.

Nar večji sovražnik ovác zraven močirne paše ali mokre letine je volk; jih pa tudi zjezen ali lačen pomeče, da je gerdó. Pripovedujejo, da je enkrat prišel volk k neki čedi, ko so ravno ovce čez prag v hlev skakale. Pastir vidši, da volk med ovcami v hlev sili, vzame hitro sekirico izza pasa, jo verže za volkom in mu jo k sreči v herbet zasadí.

Več let že ni bilo volka na naši planini viditi; letos pa so zopet enega ustrelili potem, ko je gerdavž nekaj koštrunov pometal. Bl. Sšk.

Od krompirjevega prihoda na Krajnsko.

Pripovedka krajnska.

Ko je bila v letih 1777 in 1778 huda dragina in lakota na Krajnskem, so se bili žganjci poslovili od Krajncov. Ko tedaj čez Ljubelj potujejo, jih sreča krompir, pa tako jame govoriti:

„Kam tako hitro?“

Žganjci: „Grémo preč! Krajnci so preubožni za nas“.

Krompir na dalje: „Pojte z mano nazaj! Jez grém na Krajnsko, bomo skupaj Krajncem opomogli, da lakote ne poginejo“.

Žganjci in krompir se sprijaznijo in že veliko let jedó Krajnci žganjce, krompir in — krompirjeve žganjce. Bl. Sšk.

Starozgodovinske čertice

O legi in pomenu rimsko-slovenske postaje Pultavia.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Temu članku še pritaknem razlago nekterih slovenskih osebnih imen iz napisov rimskih kamenov na Koroškem najdenih.

Pervo je ime Sissia v napisu: J. Cassiu(s) (Se)cundus et SISSIA Adjutoris filia sibi et Cassiae Crispin. etc. [1]) Ime Sissia je po božici Sisi. Sisa tudi Ciza je slovenska „Ceres mammosa“ — osebljena rodovitna zemlja; korenika je siso got. daddjan, säugen, althochdeutsch dutto, retiški tetta, nemški Zitze, cimriški didi, diden, „papilla“, baski dithia, tillia, ruski titika in sisec, ilirski cica, poljski cic, češki cec, cucati, cecati, cicati, sisati, ruski sosati, slov. sisati, zizati, cizati, cecek, zizek, cizek in sisek, „papilla“. K gotišk. daddjan gré še česk. dundati „lactere“, zato Dunda = Sisa, Ciza, serbski Dodola — imeni božice zemlje. Sisa, Ciza, Dunda [2]). Dodola so samo razne poznamljevanja ednoiste božice rodovitne zemlje „Cereris mammosae“.

Slovenski imeni ste dalje Caucavus in Svadunus v napisu kamena najdenega v Brezach (Friesach): Jucundo CAVCAVI Libertus et SVADVNI „Vitalis filius [3]). Kaukav pomeni Corvinus od kavka, „corvus“. Zavoljo oblike primeri: šepav, šegav [4]) itd. Svadun pa se izpeljevati ima iz svado, contendo, litigo, „svada“, „contentio“, „svadliv“, „contentiosus“, sansk. vâdh, „vexare, perturbare“, cimriški gwyth, „wrath, anger, indignation“, got. vods, althochd. vuti, woti, Wuth. Zastran oblike primeri metun, gizdun itd.

Imenitno ime za jezikoslovca je Ritumara v napisu kamena najdenega pri sv. Ivanu blizo Wolfsberga: M. Lon-

[1]) Ankershofen V. 568.

[2]) Horvati Zagorci imenujejo tudi dôgo, pogo, trakačo (Regenbogen) dondo, „die saugende“, ker med Slovenci teh okrajin še sedaj vera vlada, da se doga (mavra) vode „nasisa“ in „na-se potegne“ za prihodni dež.

[3]) A. Eichhorn „Beiträge“ II. 63.

[4]) Svojo nekdanjo izpeljavo imena Caucavus z sansk. kakilas opozovljam.

gino Vero . . . Quaestorio . . . et Porciae C. Fil. RITVMARAE Conjugi itd. [1]). V slovenščini se sicer ni več ohranil pervi del tega imena, ali v sorodni litevščini [2]) še ritu poznajo v pomenu „Morgenglanz“, rytas, „Morgen“, toraj Ritumar = Svetomar, Svetozar, s sličnim poznamljevanjem. Gosp. Knabl si še zmiraj prizadeva dokazati, da vse imena na mar so keltiške, ker se v keltišini tudi ta končnica pri lastnih imenih nahaja; vendar ta končnica sama zase nič ne določuje, ker je lastnina nemškega, keltiškega in slovenskega jezika. Korenika besede mar pa je po Benfeyu in Diefenbachu sansk. smr, got. merjan, „verkündigen“, usmerjan, „bekanntmachen“, v starovisokinemšč. mari, „memorabilis, illustris clarus, famosus, egregius“, slov. marn, marna, „Sage, Rede“, (primeri: slovo, sluti, in slav), tedaj Ritumar = Rituslav. V nemščini Ottmar, Ademar, Bartmer, Kundmer, Lintmar, geršk. κλής ali κλειτος; Lintmar = Δημόκλής Δημόκλειτος, slov. Ludomar, Ludoslav [3]).

Čudovitno se ujemajo sanskritske, nemške, gerške in slovenske lastne imena. Poglejmo samo nemške na rat, na priliko: Luiprat, slov. Luborad, Milorad, — nemškim na walt, wlad, na priliko: Gundowald, Adelwald odgovarjajo slov. na vlad, na priliko: Dobrovlad, Samovlad, Vsevlad, — gerške na λαος in δαμος, na priliko: Αρχέλᾶος, Νικολαος, Ἀρχιδαμος in sanskr. na varna, na pr. Sarvavarna, Viçvavarna = Vsevlad.

Nemškim sostavljenim s heri, hari, „exercitus“, na priliko: Herman odgovarjajo slovenske na pluk, na priliko: Jaropluk, Svatopluk, sanskritske na séna „exercitus“, na priliko: Ugraséna = Jaropluk, Mahaséna = Mogopluk, Çrîséna = Srečopluk, geršk. na στρατος, na priliko: Ἱερόστρατος = Svetopluk.

Nemškim na môt, mût, „animus“, kakor so: Reimut, Volkmuth, Wahrmuth, odgovarjajo slovenske na mysel, na priliko: Lutomysl, Gostomysl, Lubomysl, — sanskritskim na džit, na priliko: Gopaladžit, Indradžit, odgovarjajo slovenske na vit, na priliko: Ljudevit, od „dži“, „vincere“. Sanskritskim na dži, od džan „gignere“, na priliko: Somadži, Suradži, Ramadži odgovarjajo slovenske na rod, na priliko: Hoterod in latinske na genus, in gnatus, na priliko: Martigena, Martignatus, nemške na nôt, in knôt, na priliko: Adelnót in gerške na γένης na pr., Διογένης Ἰφιγένεια itd. Sanskritskim na dhara in bhrit, „führend, tragend“, na priliko: Halabhrit, Çaçadhara [4]), Mahidhara odgovarjajo slovenske na bor, na priliko: Ratibor = Halabhrit, „der Pflugträger“. Gerškim na κλῆς, na priliko Εὐκλῆς, slovenske slav, na priliko: Dobroslav in sansk. na çrava, çravas, na priliko: Suçravas itd. [5]). Slednjič sanskritske imena na râma odgovarjajo slovenskim na rad in ljub, na priliko: Džajarama = Vitorad, Vitoljub, in sanskritske na deva, na priliko: Baladeva, Ugradeva, slovenskim na bog, na priliko: Lutibog itd.; sanskritskim na bhadra, na priliko: Bâlabhadra, slovenske na budz, bud, na priliko: Hotebudz, Radobud itd., in sanskritskim na vat, slovenske na vit, na priliko: Raghavat = Rugevit, kakor se sanskritske na datta, na priliko: Surjadatta ujemajo s slovenskimi na dar, na priliko, Božidar, z gerškimi na doros, na priliko, Heliodoros.

---

[1]) Ankershofen „Handbuch der Gesch. des Herzogth. Kärnten“ V. 623.

[2]) Nesellmann s. v.

[3]) Diefenbach in Pott „Vergleichendes Wörterbuch der goth. Spr.“ II. 64. „Die Personennamen“ str. 254 se zagazita s svojim terdenjem celó tako deleč, da pravita, da končnica mir pomeni „pax, Friede“. V slovenščini se še je mar čisto ohranilo; primeri: Godemar, in Godemarci, Vlastomer in Vlastomerci, Radomer in Radomerščak!

[4]) Ker tudi drugi jezikoslovci sansk. s palatale pišejo s francozkim glasnikom ç, bodem tudi jaz ta glasnik, kterega sem prej z sh pisal, tako poznamljeval.

[5]) Glej Pott „Die Personennamen“ str. 218 itd. dalje njegov članek Ἀληκτώ, Ἀδράστεια v „Kuh-ovem časopisu str. 278. V. zvezek.

Kratkočasno berilo.

Vuk Rimljan.

Národna pravlica iz nabirke Matija Valjavca *).

Tak je bil jenkrat jen vuk (volk), pak je v šumi (gojzdu) sedel, pak si premišljaval: „zakaj bi ja to bil vuk i druge stvarí klal? ja idem drugam, vu Rim, da bum Rimljan“. Kad bi se on na put odpravil, zestane se z jednum prasícum. Prasica se njega prestraši, a vuk njoj reče: „ne boj se ti, klapača, ne bum ja več takve klapače klal, ja bum Rimljan“. Odide vuk, zestane se opet z jednim jarcom, a jarec se ga pa prestraši. Onda vuk njemu veli: „ne boj se ti, bradač, nečem ti ja več takove bradače klati, ja bum Rimljan“. Odide vuk in zestane se z jednum kobilum, a kobila se njega opet jako prestraši, nu vuk njoj veli: „ne boj se ti stara, ne bum te klal, ja bum vezda Rimljan, ja bum tam bolje živel“. Ide vuk jedno dva dana, dok je bil gladen.

Povrati se nazad i najde ovu istu kobilu, gde se pase, pa njoj veli: „ja bum tebe zaklal“; kobila njemu reče: „ti mene ne smeš klati; ti si rekel, da buš Rimljan“. A vuk njoj reče: „Rimljan sim tam, ja te bum zaklal“. Onda kobila njemu reče: „no, ako baš me očeš zaklati, dojdi potlam, da bum bolje debela i tusta“. Onda vuk odide i zestane se z jarcom pa mu velí: „čuješ, ti bradač, ja bum tebe zaklal“. A jarec mu veli: „ti mene ne smeš zaklati, ti si ni vuk, ti si Rimljan“. Vuk njemu veli: „Rimljan sim tam, ja bum tebe zaklal“. Onda jarec mu velí: „ako me baš očeš zaklati, tak potlam dojdi, da se šuma ozeleni“. No vuk odide, zestane se opet s prasicum i veli joj: „čuješ, ti klepača, ja bum tebe zaklal“. Onda mu prasica veli: „ti me ne smeš zaklati, ti si ni več vuk, ti si Rimljan“. Onda joj vuk veli: „Rimljan sim tam, ja bum tebe zaklal“. Onda mu veli prasica: „ako me baš očeš zaklati, tak dojdi potlam, da bom tusta.

Vuk odide i zestane se z unum kobilum, i vuk kobili veli: „čuješ, ti kobila, ja bum tebe zaklal“. Kobila veli: „no, če bu tomu tak, da me buš zaklal, čekaj još; dal me je gospodar podkovati ove dane, pak je kovač napisal na moji podkvi, koliko sem let stara, da buš mogel povedati, koliko let staru kobilu si zaklal“. Onda vuk oče, da bu čtel. Kobila ga vudri po čelu. Tak vuk odide s prebitum glavum. Ide i zestane se s svinjum pa joj reče: „čuješ ti, klepača, ja bum tebe zaklal“. Svinja mu reče: no, ako bude vre tomu tak, da me buš zaklal, primi ti mene za vuho, kaj bum se ja spričala svojim prijateljem i rodbini“. Onda vuk nju prime a ona počne cviliti tak, da su sé svinje skup zbežale i vuka skoro sega podrapale. Tak odide vuk ves rezdrapan pa se zestane z jarcom i mu kaže: „čuješ ti, bradač, ja bum tebe zaklal. Onda mu jarec reče: „no, če bu vre tomu tak, tak ti stani sred njive pa zdigni rep, pa ja još dopelam svojega brata, kaj bu on išel z jedne strane a ja z druge, tak buš ti onda dugo sit“. No vuk to včini (fčini), stane sred njive pa stoji. A dojde jarec jeden z jedne strane a drugi pako z druge. Tak se oni v njega terneju, da je malo živ ostal. I tako se komaj vu šumu odvleče. Tamo vidi jednoga pevca pa mu reče: ti pak me ne buš vkanil. Pa mu reče pevec: „viš, ja sem ti sad suh, imam veliko perja, naj ja idem na ov hrast, pak ti onda samo skočim vu zube.“ No vuk to njemu dopusti i kokot

---

*) Častiti gospod profesor M. Valjavec je nam blagovolil podati nekoliko hervaških narodnih pravlic iz nabirke svoje, ki jih je zapisal čisto tako, kakor se slovenski jezik govori v Varaždinu in okolici Varaždinski. *v* pred soglasniki in na koncu besed se izgovarja kakor *f*, na priliko: pevca = pefca, včiniti = fčiniti; mišev = mišef; drugo se izgovarja, kakor je pisano, postavimo: klal se bere klal, ne klav itd. — *v* dostikrat pred *s* izpada: saki namesto vsaki; sé, sa namesto vse, vsa; stati se namesto vstati; sega namesto vsega. Vred.

skoči na hrast i počne od grane do grane iti pa popevati, i tak mu vujde.

Onda vuk sam vu sebi premišljava i reče: „moj otec ni bil nigdar Rimljan, pa se je dobro doživel, pa naj ne bum ni ja; nit je moj otec bil fiškal, kaj bi kobilam pasuše čtel, pa se je dobro doživel, prav mi budi; nit je moj otec gda bil svinjski muzikaš, pa se je dobro doživel, prav mi budi; nit je gda moj otec jarcom njive meril, pa se je dobro doživel. Pa još to sé nije mi žal, neg da me je ov huncvut vkanil, koj na hrastu sedí. Vezda nisem drugo vreden, neg da bi me gdo izpod ovoga hrasta tak sekirum vudril, da bi se zmotal.“

A baš pod onim hrastom stal je jen muž sekirum i vudri vuka po čelu. Onda veli: „no, vezda se več človek sam sobum ne sme spominjati“ — i vumre.

Novičar iz raznih krajev.

Ker se nekteri hudodelci v jetnišnicah ne poboljšajo in utegnejo nevarni biti kadar se izpustijo, je c. k. ministerstvo po sklepu od 3. junija ukazalo, da se imajo taki, ki se v ječi niso poboljšali, po prestani kazni v ječi naravnost v pokorivno delavnišnico zapreti. — Po razsodbi c. k. ministerstva lastnik takega gojzda, na kterem so servituti, nima pravíce, da bi samolastno djal gojzd pod prepoved (Bann) in tako servitutne pravíce ustavil. — 9. dan t. m. je bila vsled naj višjega sklepa dokončna postava oklicana, kako naj se izprašujejo tisti, ki hočejo učniki na gimnazijah biti. Preskušnje so po ti postavi razločene v 5 verst: 1) iz klasične filologije, 2) iz zgodovine in zemljopisa, 3) iz matematičnih in naravoslovskih véd, 4) iz modroslovja in 5) nemškega jezikoslovja. Vsaka preskušnja razpada v dela domá, v zaklenjeni šolski izbi, v ustno izpraševanje, in da izpraševanec za pokušnjo kaj bere. Po prestani preskušnji se ima prihodnji učnik skozi celo leto na kakošni gimnazii uriti v svojem poklicu. — Véliki škof zagrebški žl. Haulik so v spomin, da so bili za kardinala povišani, 54.000 gold. darovali, namreč za milodarno ustanovo kaplanom, ki imajo slabe dohodke ali ki bolehajo, 20.000 gold., siromakom v Zagrebu 10.000 gold., za milodarno ustanovo 6 deklíčem pri nunah v Varaždinu 18.000 gold., zagrebški godbini družbi pa 6000 gold. — Ker se dosihmal furlanskih svilnih červičev ni lotila tista huda bolezen, ki je v Lombardíi in na Beneškem že mnogo červičev pokončala, so se svilorejci iz Milane, Brešije in Verone sedaj obernili v Furlanijo (Čedad in Kordovad) po mešičke (kokone), da si bojo iz njih zaredili semena za prihodnje leto. V Čedadu so 20.000 funtov kokonov za seme si ohranili. — Politika miruje. Če bi se ne bil te dní hrup po časnikih zagnal, da je angležka vlada ukazala svojemu admiralu Lyonsu, naj se s tistimi vojnimi ladijami, ki so še na Turškem, hitro spet verne na černo morje, bi ne bili imeli politikarji te dní nič posebnega pretresati. Ta nepričakovani ukaz pa je berž tù in tam izbudil misel, da se bojo Angleži sopet sprijeli z Rusi, in zakaj? — zato, ker Rusi, namesto da bili vsled sklenjene pogodbe zapustili turško terdnjavo Kars, so pomnožili posadko še s 6000 vojaki, — ker so, namesto da bi bili pustili turške terdnjavi Ismail in Reni v dobrem stanu, ju pokončali, — ker so Kačji otok namesto ga zapustiti obsedli s svojo armado, — ker delajo ovére tisti komisii, ki ima novo besarabiško mejo ustanoviti, in ker namesto pokončanega Bomarsunda napravljajo v izhodnem morji še močnejšo terdnjavo, — vse to, pravijo časnikarji, so očitne znamenja, da Rusi ne delajo kaj prave pokore zavolj pregreh, zavoljo kterih se je vnela poslednja vojska. Al vse to je bilo le prazen časnikarsk strah, — zakaj komaj se je v Petrograd zvedil ukaz, da se ima angležko brodovje verniti na černo morje, je rusovska vlada pisala angležki, da hoče zvesto spolniti, kar je obljubila, in nov ukaz je došel admiralu Lyonsu, ki je preklical pervega, in tako je bilo hipoma vse spet poravnano. — Iz Španije nič novega, kakor to, da rusovska vlada, ki dosihmal Izabele ni spoznala za španjsko kraljico, je po zagotovilu časnika „Nord“ pooblastenca s spoznavnim pismom kraljici Izabeli poslala, in da francozka vlada ne pošilja več armad na španjsko mejo, ker je dežela mirna. — Sardinci nabirajo dnar za kanone v Alesandrii, ker Alesandrija ima biti, kakor pravijo, gêslo Talijanov in znamenje njih edinstva. Ob enem pa se mnogoverstne stranke še huje sovražijo kot poprej. Tako piše dopisnik v „Triest. Zeit.“ iz Turina. — „Pasjim dnevom“ se dosihmal ne more oponašati, da so le prazna beseda; vročina je povsod takošna, da ne vémo, kako bo vremenski prerok shajal s svojim preroštvom. Celó na Angležkem, kjer kakor mraz tudi vročina ni prehuda, kolejo in prodajajo meso le ponoči, da ne smerdí; maslo je vse raztopljeno; sadje gnjije hitro, suho meso je kakor da bi bilo kuhano itd. Za tega voljo so vse mesene jedila zlo po cêni; tako, na priliko se je dobilo v sicer dragem Londonu po troje zaklanih pišet za 27 kr.

Vilkôvo.

V zidanim gradiču na Vilkôvim
Je prešerno stal Martin Sapjeha,
Mnogoslavni, svitli knez Kozminski;
Nužno se je silil v smeh perliznjen,
Nužno čêlo gerbasto je gladil,
Nužno sladkih besedí iskal je,
De prijazno bi se pogovarjal
Z beloglavim Vilkovskim gospodam.
Prav prijazno ga tolkljá po rami;
Pravi šlahčič mu, in pan ga zôve,
In kar več še, serčni, mili oče.
„Tirjaj le, kar hočeš, vse ti dal bom.
Zarotim per Materi se Božji,
Ki čast'mo jo Lehi v Čenstohovim,
De ti dal bom vse, kar boš poželel!
Srebra in zlata bom dal na kupe,
Polne sode vina z Madžarije;
Čevljev vezenih, kožuhov pestrih,
In še šarca, slišiš, konja — šarca,
Ki je blisk mu brat, in ki mu para
Ti ne najdeš po Ukrajni daljni;
Vse to dam ti, če prodaš Vilkovo!
Vsa pokrajna tù okrog je moja,
Dvajset ur in več še na okoli;
Sam ta vertič, ta peščica gnoja,
To Vilkovo ne, — naj čert ga vzame!
Svobodno bi dirjal rad za zajcam,
Lov lovil rad, kamor nebo seže,
Kar oko od tukaj ga obsine.
Vediti nič nočem za mejnike,
Za mejnike stare, mahovite; —
Bratec, daj Vilkovo meni v prodaj“.
Reče to, pomigne hajdukama,
Ki povsod sta ga pospremljevala;
Ropotaje s sabljo gresta bližej,
Vsak nju nese po dvé težki mošnji,
Vsak rožljá s presvitlo srebernino,
Vsak izsuje na kamnito mizo
Samih belih zlatov nov'ga kova,
Z manjši mošnje siplje pa rumenih,
Ki na nje je vdarjena Devica,
Mati Božja z Jezčikam v naročji,
Pestovaje ga na desni roki.
In veselo takajo se z mize,
Tje po hiši, po vsih kotih temnih
Novi zlatje beli in rumeni;
Pa Sapjeha pravi vès perliznjen:
„Bratec, če prodaš Vilkovo meni,
Dam to srebro in zlato vse tebi!“
Zmaja Vilkovski z glavo obrito;
Na tla gleda, vihajoč si berke,
Herkne, in nasmeja se po sili;
Vkloni se ponižno, ter Sapjehu
Kušne rob pestro obšite suknje,
Kjer naj nižje tal se dotikuje;
S plahim glasam pravi: „Knez Sapjeha,
Oj gospod milostni, spravi zlate;
Reci v težke mošnje spet jih djati,
Reci spet v Kozmin domú jih nesti, —
Nikomur na prodaj ni Vilkovo.
Sim dobil ga po očetu svojim,
On po dedu, ded pa po pradedu,
Rodni dom nam je, nam ž njega primek,
Ž njega zovemo se mi Vilkovski.
V cerkvi naši so nas vse kerstili,
V cerkvi naši so nas poročili,
V cerkvi naši žene pokopali,
Poleg žen otroke so zagrebli;
In v to cerkev pojdem sam počivat,
Kdar mi solnca božja luč ugasne. —
Knez milostni, spravi svoje zlate,
Svitle zlate bele in rumene“.
Do kervi se vgrizne knez Sapjeha,
Temno čêlo se mu v gerbe zgerbi,
Kakor meglica v oblak neurni;
Huda jeza mu krog ust zabliskne,
Kakor strele svit ob hudi uri;
Nič ne reče, le z glavo pokima,
De peró na kučmi se zamaja,
In oberne se, ter z hiše stopi.
Željno zbirata hajduka zlate,
Željno premeteta temne kote,
Ki po njih so zlatje b'li razsuti;
Skerbno jima Vilkovski pomaga.

(Dalje sledí.)

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**